

Ryszard Górski

Instytut Badań Literackich w roku 1988

Biuletyn Polonistyczny 32/3-4 (114-115), 5-15

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH PAN

w roku 1988¹

W roku 1988 Instytut Badań Literackich PAN realizował tematy badawcze, figurujące w dwu centralnych programach badań podstawowych, tj. CPBP 08.10. pt. "Literatura polska - tendencje rozwojowe, formy i funkcje społeczne" oraz CPBP 08.05. pt. "Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja", w planie prac rozpoznawczych i wyprzedzających oraz w planie badań własnych C₁. Zdecydowana większość zadań Instytutu była zawarta w CPBP 08.10, którego IBL PAN jest głównym wykonawcą i koordynatorem. W jego ramach przewidywano do realizacji 196 tematów, z których 187 przypadło na Instytut Badań Literackich PAN, a 9 - na jednostki współpracujące, tzn. Uniwersytet Jagielloński (3), Uniwersytet Gdański (1), Uniwersytet Łódzki (1), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1), Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Opolu (2) i Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Rzeszowie (1). W ciągu roku 1988 rozpoczęto prace nad trzema nowymi tematami.

Do oceny wykonania tych zadań, jak i pozostałych zawartych w planie prac rozpoznawczych i planie badań własnych C₁, została powołana przez Dyрекcję IBL PAN Komisja odbioru prac w składzie: prof. A. Witkowska, doc. dr hab. R. Górski, dr Z. Jarosiński, prof. T. Michałowska, prof. J. Myśliński, prof. L. Pszczołowska, doc. dr hab. A. Brodzka, doc. dr hab. J. Czachowska, dr H. Michałski i mgr S. Krawczyk. Komisja, pracująca pod kierunkiem prof. A. Witkowskiej, na posiedzeniach w dniach 5 i 6 grudnia 1988 r. zapoznała się z przedłożonymi pisemnymi sprawozdaniami z pracy w r. 1988 poszczególnych pracowników i pracowni. Stwierdzono wyraźną poprawę w zakresie terminowego wykonywania zadań zawartych w

CPBP 08.10. Dowodzi tego fakt, iż ze 196 tematów wykonano w pełni 192. Z 4 nieukończonych w terminie - 1 został skreślony z powodu śmierci autora (doc. dra hab. J. Stradeckiego - "Wydanie krytyczne pism J. Tuwima"), termin ukończenia dwóch został przesunięty na rok 1990 z powodu zaabsorbowania pracownika przy edycji "Dzieł wszystkich" Jana Kochanowskiego (prof. J. Woronczak - "Nowy Łódź") i konieczności uwzględnienia przy opracowywaniu tematu nowych materiałów (dr M. Prussak - "Wyspiański wobec tradycji dramatu misteryjnego"), 1 zostanie ostatecznie sfinalizowany w I kwartale 1989 r. (dr A. Rysiewicz - "Retoryka w poezji staropolskiej"). W stosunku do lat poprzednich odsetek prac opóźnionych w realizacji znacznie zmalał, co niewątpliwie świadczy o poprawnym zaplanowaniu zadań na rok 1988 i dobrej pracy ich realizatorów. W ramach CPBP 08.10 wykonywano dodatkowo 3 zadania, z których konferencja pt. "W 70 rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości" została przygotowana w krótkim czasie i była imprezą udaną z uwagi na wysoki poziom przygotowanych referatów i dyskusji.

W ramach CPBP 08.10 przygotowywano ważne prace z zakresu historii literatury polskiej, przy czym obok opracowań syntetycznych, poświęconych np. piśmiennictwu średniowiecznemu (prof. T. Michałowska) i romantycznemu (prof. A. Witkowska i prof. R. Przybylski), słownikowych (np. "Słownik literatury XX wieku" pod kierunkiem doc. dr hab. A. Brodzkiej), kompendiów i ważnych pomocy dydaktycznych (np. "Pisarze wieku Oświecenia" pod kierunkiem prof. T. Kostkiewiczowej) znalazły się tytuły poświęcone twórczości poszczególnych pisarzy i zjawiskom literackim różnych epok (np. S.H. Lubomirski, J. Słowacki, Z. Krasiński, C.K. Norwid, Z. Nałkowska). Obok tego trwały prace nad słowiańską metryką porównawczą, w zakresie poetyki teoretycznej i historycznej.

w zakresie leksykografii (kolejny tom "Słownika polszczyzny XVI wieku"), dokumentacji literackiej (np. "Słownik pseudonimów pisarzy polskich") i edytorska (kolejne tomy sejmowej edycji "Dzieł wszystkich" J. Kochanowskiego), "Dzieł wszystkich" S. Żeromskiego oraz innych twórców.

W CPBP 08.05, koordynowanym przez Uniwersytet Wrocławski, Instytut jest wykonawcą 12 tematów. Stan ich wykonania został pozytywnie oceniony przez koordynatora. Spośród pomieszczonych tam tematów na szczególną uwagę zasługują prace w dziedzinie dokumentacji literackiej, wykonywane pod kierunkiem doc. dr hab. J. Czachowskiej, traktujące m.in. o polskiej kulturze literackiej w latach II wojny światowej w okupowanym kraju i poza jego granicami, o grupach literackich w Polsce 1976-1980, o stowarzyszeniach i związkach literackich w Polsce (1945-1980). Duże znaczenie posiadają i inne przedsięwzięcia bibliograficzno-dokumentacyjne, jak "Bibliografia retoryki i poetyki w Polsce" (pod kierunkiem prof. T. Michałowskiej i dr K. Korotajowej), "Kultura literacka w dobie Oświecenia" (pod kierunkiem doc. dra hab. K. Dmitruka i doc. dra hab. Z. Golińskiego).

Oprócz tego realizowane są m.in. badania nad takimi zagadnieniami, jak "Retoryka literacka w masowym komunikowaniu" (dr P. Stasiński), "Podstawowe problemy symbolizacji i znakowe mechanizmy kultury" (dr J. Kordys), "Polski dramat współczesny 1940-1990" (dr hab. J. Kelera), "Antropologia kultury. Studia nad wyobraźnią literacką" (prof. dr M. Janion), "Problemy publiczności literackiej" (doc. dr hab. K. Dmitruk), "Z dziejów powieści popularnej w I połowie XIX wieku" (doc. dr hab. J. Kamionka-Straszakowa).

W planie prac rozpoznawczych i wyprzedzających w r. 1988 IBL PAN ze względu na szczupłe środki finansowe przyznane przez PAN

realizował jeden temat, tzn. "Polską bibliografię literacką". Zespół poznański przygotował kolejny rocznik tej bibliografii.

W planie badań własnych C₁ realizowano 7 tematów badawczych, prowadzono prace w zakresie informacji naukowej oraz przygotowywano poszczególne numery i tomy wydawanych przez Instytut czasopism ("Biuletyn Polonistyczny", "Pamiętnik Literacki", "Literary Studies in Poland" i "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej").

Spośród prac ukończonych na wymienienie zasługuje przygotowana i wydana w zaplanowanym terminie "Kronika Instytutu Badań Literackich PAN", opublikowana z okazji jubileuszu 40-lecia jego działalności.

Ważniejsze wyniki działalności placówki w roku sprawozdawczym

W roku 1988 dorobek naukowy Instytutu wzbogacił się o szereg ważnych prac naukowych w różnych dziedzinach nauki o literaturze, historii i teorii literatury, poetyki, leksykografii, bibliografii i dokumentacji literackiej i edytorstwa. Przykładowo należy wymienić takie pozycje, jak: "Studia z teorii komunikacji literackiej, cz. II" (prof. dr M. Głowiński), "Studia o twórczości Andrzeja Struga" (dr H. Michalski), "Miasto i wieś w kulturze polskiej XIX w." (praca zbiorowa pod red. prof. Z. Stefanowskiej), "Intertekstualność jako problem poetyki historycznej" (tom zbiorowy pod red. prof. J. Sławińskiego i dra W. Boleckiego), "Początki polskiej recepcji powieści amerykańskiej" (prof. Z. Sinko), "Idylla polska" (prof. A. Witkowska), "Nowy Korbut", t. XVI wol. 2, "Wielkie batalie publicystyczne 1918-1939" (praca zbiorowa pod kier. dr D. Nałęcz), kolejne tomy "Polskiej bibliografii literackiej" (zespół pod red. doc. dr hab. J. Czachowskiej) i "Słownik polszczyzny XVI wieku", t. XX (zespół pod kier. prof. F. Pepłowskiego). Wszystkie wymienione tu prace czekają na publikację.

W roku 1988 przekazano do realizacji wydawniczej ponad 160 pozycji, wśród których obok rozpraw, artykułów i recenzji, znalazły się ważne publikacje (opracowania monograficzne, słowniki, prace bibliograficzne i dokumentacyjne, edycje tekstów). Figuruje tam m.in. takie tytuły, jak: "Słownik literatury XX wieku" (praca zbiorowa pod red. doc. dr hab. A. Brodzkiej), "Katalog polskiej ballady ludowej" (mgr E. Jaworska), "Epitalamium staropolskie" (dr K. Mroczek), "Leon Kruczkowski. Monografia bio-bibliograficzna" (mgr J. Kaczyńska), "Na czołowiec. Prasa w październiku 56" (doc. dr hab. W. Władyka), "Obraz Rosji i caratu w twórczości Słowackiego" (dr E. Kiślak), "Słownik polszczyzny XVI w." t. XIX (praca zbiorowa pod red. prof. M.R. Mayenowej i prof. F. Peplowskiego), "Tekst w kontekście" (praca zbiorowa pod red. doc. dr hab. T. Dobrzyńskiej), "Wędrowiec. Studia z dziejów bohatera romantycznego" (doc. dr hab. J. Kamionka-Straszakowa), "Zagadnienia retoryki w analizie poezji polskiej przełomu XVI i XVII wieku" (dr A. Rysiewicz), "Rozterki pozytywistów" t. II (dr J. Tomkowski). Jednocześnie pracownicy IBL PAN przygotowali i wygłosili na konferencjach organizowanych przez Instytut i inne placówki w kraju i za granicę kilkadziesiąt referatów.

W roku 1988 IBL PAN był organizatorem bądź współorganizatorem 11 konferencji naukowych, które cieszyły się dużym zainteresowaniem środowiska polonistycznego w kraju i wyróżniały się wysokim poziomem prezentowanych referatów i wystąpień. Były to następujące imprezy: "Sfera publiczna a sfera prywatna" (11-13 IV 1988), "Retoryka i retorycy renesansu i baroku" (11-12 V 1988), "O powieści realistycznej" (9-11 V 1988) - wspólnie z IFP Uniwersytetu Gdańskiego, "Interpretacja i wartościowanie w badaniach literackich" (20-25 IX 1988 - wspólnie z IFP Uniwersytetu Jagiellońskiego

go), "Słowiańska metryka porównawcza" (22-24 IX 1988 - z udziałem badaczy zagranicznych), "Karol Irzykowski - krytyk i publicysta" (13-14 X 1988), "Semantyczne i pragmatyczne zagadnienia teorii tropów" (27-29 X 1988 - z udziałem badaczy zagranicznych), "Sejm Wielki w literaturze i świadomości Polaków" (10-12 X 1988 - wspólna konferencja IBL PAN i Instytutu Historii PAN), "W 30. rocznicę śmierci Tadeusza Mikulskiego" (20-22 X 1988 - wspólnie z IFP Uniwersytetu Wrocławskiego), "Staropolska kultura rękopisu" (25-26 XI 1988 - z udziałem badaczy zagranicznych), "W 70. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości" (29 XI 1988).

U schyłku 1988 r., po przyjęciu przez władze PAN rezygnacji z funkcji dyrektora placówki prof. W. Nawrockiego, na stanowisko to została powołana z dniem 1 XI 1988 prof. A. Witkowska. Wakujące stanowisko zastępcy dyrektora d/s ogólnych objął z dniem 1 XII 1988 dr Z. Jarosiński. Funkcję zastępcy dyrektora d/s naukowych pełni nadal doc. dr hab. R. Górski, a zastępcy dyrektora d/s administracyjno-ekonomicznych - S. Waszkiewicz (od 1 XII 1988 przebywający na urlopie bezpłatnym w związku z czasowym wyjazdem do pracy za granicą).

W 1988 r. mianowano profesorem nadzwyczajnym tylko jednego pracownika Instytutu - doc. dra hab. R. Przybylskiego.

Rada Naukowa nadała stopień doktora nauk humanistycznych 8 osobom.

Stan zatrudnienia w IBL PAN na dzień 31 XII 1988 przedstawiał się następująco: na pełnych etatach było zatrudnionych 211 pracowników, 23 pracowało w niepełnym wymiarze, a 12 osób przebywało na urlopiach bezpłatnych.

W roku 1988 pracownicy IBL PAN opublikowali łącznie ponad 150 pozycji, z czego w planie wydawniczym PAN wydano 12 monogra-

fii. Na uwagę zasługują m.in. "Studia o tropach" (pod red. doc. dr hab. T. Dobrzyńskiej), "Dialog powieściowy i jego konteksty. (Na podstawie twórczości Elizy Orzeszkowej)" (dr G. Borkowska), "Proza fabularna w czasopiśmie polskich 1801-1830" (prof. Z. Sinko), "Wiersz nieregularny" (prof. L. Pszczołowska), "Prasa Narodowej Demokracji w dobie zaborów" (dr hab. U. Jakubowska), "Słowiańska metryka porównawcza", t. III, "Semantyka form wierszowych" (pod red. prof. L. Pszczołowskiej), "Z domu niewoli. Sytuacja polityczna a kultura literacka w drugiej połowie XIX wieku" (pod red. doc. dra hab. J. Maciejewskiego), III wydanie "Przewodnika polonisty" (doc. dr hab. J. Czachowska i doc. dr hab. R. Loth), "Andrzej Strug" (dr H. Michalski), Z. Nałkowska: "Dzienniki 1930-1939", t. IV (w oprac. dr H. Kirchner), "Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku" (t. II S. III - Literatura krajowa okresu romantyzmu), II wydanie "Słownika terminów literackich" (prof. M. Głowiński, prof. T. Kostkiewiczowa, doc. dr hab. A. Okopień-Sławińska, prof. J. Sławiński).

W 1988 r. IBL powiększył stan posiadania Biblioteki, która ze względu na swoje zasoby i profil działalności stanowi cenny warsztat dla pracy naukowej nie tylko placówki, ale i badaczy z innych instytucji, ośrodków uniwersyteckich w kraju, a nawet uczonych zagranicznych. Według stanu na 31 XII 1988 r. posiadała ona 165 966 wol. (wyd. zwarte), 34 437 wol. czasopism i 83 225 pozycji zbiorów specjalnych, łącznie - 287 630 jednostek.

W roku 1988 starano się utrzymać na dotychczasowym poziomie zakupy książek krajowych i zagranicznych oraz prenumeratę czasopism krajowych i zagranicznych. Pewną ilość pozycji zagranicznych uzyskano w drodze wymiany.

Mimo ogromnych trudności finansowych Biblioteka wzbogaciła

swoje zbiory o ponad 3300 wol. druków zwartych i 1000 wol. czasopism polskich i zagranicznych.

Współpraca naukowa z partnerami krajowymi

Instytut Badań Literackich PAN od lat utrzymuje rozległe i wielostronne kontakty z krajowymi ośrodkami polonistycznymi, co znajduje wyraz w inspirowaniu przez Instytut wspólnych badań i inicjowaniu wspólnie z polonistyką uniwersytecką ważnych imprez i wydawnictw naukowych. Wykonywane są również prace niezbędne dla dalszego rozwoju dyscypliny, co jest możliwe ze względu na posiadane przez Instytut zespoły specjalistów, zdolne wykonywać zadania, których nie może podjąć się i realizować polonistyka uniwersytecka, oraz pozostające w jego dyspozycji środki finansowe i warsztaty badawcze. Do współpracy w wykonywaniu niektórych przedsięwzięć Instytut zaprasza polonistów ze szkół wyższych.

Współpraca z krajowymi partnerami wyraża się w różnych formach: niezależnie od instytucjonalnej współpracy IBL PAN ze szkołami wyższymi w realizacji szeregu prac zespołowych w pracach Instytutu uczestniczą indywidualnie badacze z ośrodków uniwersyteckich i wyższych szkół pedagogicznych (na zasadzie umów zlecenia). Chodzi tu o takie ważne przedsięwzięcia, jak sejmowa edycja "Dzieł wszystkich" J. Kochanowskiego, "Dzieł wszystkich" S. Żeromskiego, "Słownik literatury XX wieku" czy "Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku".

Przedstawiciele uczelni są też członkami komitetów redakcyjnych serii wydawniczych i czasopism IBL PAN. W miarę możliwości Instytut stara się wydawać ich publikacje w swoim planie wydawniczym, co z uwagi na trudności w tej dziedzinie nie osiąga takich rozmiarów, jak w latach poprzednich, ale nadal ma miejsce. W r. 1988 ukazały się takie pozycje, jak: A. Czyża (UW), "Ja i Bóg.

Poezja metafizyczna późnego baroku" i J. Rudnickiej, "Biblioteka Stanisława Augusta na zamku warszawskim" (jako t. XXVI "Archiwum Literackiego"). Do tego trzeba dodać udział autorów spoza IBL PAN w opublikowanych tomach zbiorowych.

Pracownicy szkół wyższych byli referentami i uczestnikami 10 spośród 11 konferencji naukowych zorganizowanych w r. 1988 przez IBL PAN.

W roku 1988 staże naukowe odbywało w IBL PAN 13 osób. Zajęcia w szkołach wyższych (seminaria doktoranckie i magisterskie, wykłady i konwersatoria) prowadziło 9 pracowników Instytutu.

Jak w latach poprzednich, w r. 1988 IBL PAN na prośbę Międzynarodowego Klubu Prasy i Książki zorganizował w Warszawie odczyty dla maturzystów, poświęcone historii literatury polskiej.

Istniejąca przy Instytucie Olimpiada Literatury i Języka Polskiego angażowała poważne siły IBL PAN, ponieważ jego przedstawiciele biorą udział w pracach Zarządu Głównego, ustaleniu programu Olimpiady i przeprowadzeniu jej kolejnych etapów. Instytut udziela Zarządowi pomocy organizacyjno-technicznej i lokalowej.

Pracownicy Instytutu są członkami Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza oraz występują jako prelegenci w organizowanych przez Towarzystwo konferencjach i odczytach.

IBL PAN posiada liczną reprezentację w Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN i bierze aktywny udział w jego poczynaniach.

Pracownicy Instytutu uczestniczyli w sesjach odbywających się w r. 1988 w poszczególnych ośrodkach uniwersyteckich.

Współpraca naukowa z partnerami zagranicznymi

Instytut utrzymywał kontakty z licznymi placówkami zagranicznymi zarówno w ramach współpracy wielostronnej akademii nauk kra-

jów socjalistycznych, dwustronnej oraz na zasadzie kontaktów indywidualnych (przede wszystkim z krajami kapitalistycznymi). W r. 1988 została "odblokowana" współpraca z placówkami NRD (Akademie der Künste i Akademia Nauk NRD), z którymi ustalono zasady i tematy wspólnych badań. Zostaną one ostatecznie sformułowane i określone w odpowiednich dokumentach przewidzianych do podpisania w pierwszych miesiącach 1989 r. Podobnie zostanie sfinalizowany protokół o współpracy z Instytutem Literatury Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie i Instytutem Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR. W roku 1988 Instytut został uwzględniony w dokumentach podpisanych przez PAN z innymi krajami, jak np. Szwajcaria. Uzgodniono również program wspólnej sesji polsko-szwedzkiej w Lund (wrzesień 1989), w której przygotowaniu i obsadzie IBL PAN bierze udział.

W roku sprawozdawczym odbyły się 3 konferencje przygotowane przez IBL PAN, w których uczestniczyli badacze zagraniczni ("Słowiańska metryka porównawcza", "Semantyczne i pragmatyczne zagadnienia teorii tropów", "Staropolska kultura rękopisu"). Przedstawiciele Instytutu zaprezentowali referaty na sesjach naukowych w ZSRR, Izraelu, Czechosłowacji, Włoszech, Francji, RFN i NRD. 2 osoby prowadziły zajęcia dydaktyczne za granicą (Holandia, Węgry). Jedna osoba przebywała na stażu habilitacyjnym w ZSRR (Moskwa).

Z Instytutu za granicę w roku 1988 wyjechało 30 osób na konferencje, w celu przeprowadzenia badań archiwalno-bibliotecznych i naukowych. Udały się one do następujących krajów: Izrael, Szwecja, ZSRR, Czechosłowacja, Belgia, Francja, Włochy, Anglia, RFN, NRD, Bułgaria i Węgry.

W tym czasie przebywało w Polsce 18 osób, które gościły w

IBL PAN. Byli to uczeni z Włoch, Czechosłowacji, ZSRR, NRD, Jugosławii, Bułgarii i Węgier.

-----
¹ Obszerne fragmenty sprawozdania z działalności IBL PAN, ogłoszonego na posiedzeniu Rady Naukowej w dniu 19 I 1989 r.

Ryszard Górski

POSIEDZENIA RADY NAUKOWEJ IBL PAN

Posiedzenie Rady Naukowej
(kadencja 1987-1989)
w dniu 9 listopada 1987 r.

Pierwsze posiedzenia Rady Naukowej w nowej kadencji, po dziewięciomiesięcznej przerwie, spowodowanej trudnościami w jej tworzeniu, poświęcone było przede wszystkim ukonstytuowaniu się 64-osobowego gremium (w tym 34 osoby spoza IBL) oraz zatwierdzeniu licznych zaległych spraw związanych z nadaniami stopni naukowych i obsadzeniu etatów. Na wniosek przewodniczącego Rady, prof. B. Zakrzewskiego, przyjęto zasadę o rezygnacji z udziału w Radzie tych członków, którzy trzykrotnie bez usprawiedliwienia nie pojawią się na posiedzeniach Rady. W ten sposób uniknie się trudności z ustaleniem quorum.

Rada uczciła pamięć prof. Jarosława Maciejewskiego, członka Rady Naukowej w wielu kadencjach i jej wiceprzewodniczącego w latach 1981-1983. Następnie w głosowaniu tajnym wybrano dwóch zastępców przewodniczącego: doc. dra hab. R. Lotha i prof. J. Ziomka.